

**Bokpaket till
familjehemsplacerade
barn
2014-2015**

En beskrivning av projektets
innehåll och preliminära
resultat

Bokprojekt för familjehemsplacerade barn 2014-2015

Dnr: 3.1.2-274/2015

Utgivare: Socialförvaltningen

Förord

I syfte att öka läsförmågan hos barn som är familjehemsplacerade ansökte barnbokhandeln Bokspindeln medel från Kulturrådet och Stockholms läns landsting för ett bokprojekt. Projektet bygger på en engelsk verksamhet, ”The Letterbox Club” där familjehemsplacerade barn får bokpaket hemskickade en gång i månaden under en sex månaders period. Dessa barns läsförmåga har ökat.

Socialförvaltningen har varit delaktig i urvalet av barn. 31 barn, 14 pojkar och 17 flickor, i årskurs 2-4 har ingått i projektet. Forskare på Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet har analyserat och sammanställt resultaten från lästesten och gjort intervjuer med några barn och deras familjehems-föräldrar som ingått i projektet.

Regionbibliotek Stockholm har haft kontakt med bibliotekarie på biblioteket närmast varje barns placering. Ett antal bokförlag har stöttat projektet. Urvalet av böcker har skett i samarbete mellan bokförlag och projektansvarig från barnbokhandeln Bokspindeln.

De preliminära resultaten från detta pilotprojekt ses som lovande, det vill säga att läsförmågan har ökat.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Inledning	6
Projektets syfte och mål	6
Varför just bokpaket?	6
Förberedelse inför projektet	7
Målgrupp	7
Projektprocessen	7
Utvärdering och resultat av projektet	9
metod	9
undersökningsgrupp före/efterstudier	9
urval intervjustudie	11
preliminära resultat från före/efterstudien	11
preliminära resultat från intervjustudien	11
diskussion	12

Sammanfattning

I England finns sedan drygt 10 år ”The Letterbox Club” som skickar bokpaket till familjehemsplacerade barn en gång i månaden under en period på sex månader. Dessa barns läsförmåga har ökat efter att ha erbjudits bokpaketen.

Barnbokhandeln Bokspindeln ansökte och beviljades medel från Kulturrådet och Stockholms läns landsting för liknande projekt i Stockholm som i England. Socialförvaltningen, forskare från Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet samt Regionbibliotek Stockholm har tillsammans med Bokspindeln varit delaktiga i projektet i Stockholms stad med början våren 2014 till och med våren 2015.

Socialförvaltningen åtog att kontakta stadsdelsförvaltningarnas familjevårdsenheter för urval av barn som skulle ingå i projektet. 31 barn, 14 flickor och 17 pojkar, i årskurs 2-4 har deltagit i projektet. Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet var behjälpliga med urvalet av barn, sammanställningen av resultaten från läs-testen och intervjuer med ett antal barn och familjehemsföräldrar.

Regionbibliotek Stockholm hade kontakt med bibliotekarie på biblioteket närmast varje barns placering i syfte att informera barnen och familjehemmen om vad det lokala biblioteket kan erbjuda. Ett antal bokförlag har stöttat projektet. Urvalet av böcker skedde i samarbete mellan bokförlag och projektansvarig från barnbokhandeln Bokspindeln.

De preliminära resultaten från utvärderingen av bokpaketsprojektet visar att barnens läsförmåga i genomsnitt har utvecklats med ungefär sex månader extra och att såväl barn som familjehemsföräldrar har uppskattat projektet.

Inledning

Under våren 2014 påbörjades projektet Letterbox Club Sverige som ett samverkansprojekt mellan socialförvaltningen, barnbokhandeln Bokspindeln, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och Regionbibliotek Stockholm. Kulturrådet och landstinget i Stockholms län samt ett antal bokförlag har stöttat projektet på olika sätt.

Projektets syfte och mål

Syftet för projektet var att stimulera läsning och därmed hjälpa barnen att förbättra sin läsförmåga vilket leder till bättre studieresultat.

Samstämmig forskning visar att familjehemsplacerade barn oftare än andra barn underpresterar i skolan, vilket inte kan förklaras av deras begåvningsresurser. Goda skolresultat har visat sig vara en starkt skyddande faktor för barns långsiktiga utveckling.

Utvärderingar av skolresultat för familjehemsplacerade barn har visat att det går att påverka barnens utbildningsresultat i positiv riktning med hjälp av rätt insatser. Det finns positiva resultat från nio av elva utvärderade försök. (Forsman & Vinnerljung, 2012) All forskning visar att läsförmåga i tidig ålder är starkt kopplad till senare skolprestationer. (t ex Duncan et al, 2007)

Målet för Bokprojektet var att öka läsförmågan hos de barn som deltar.

Varför just bokpaket?

- Barnen får *egna* böcker
- Att få bokpaket är spännande, barnet känner sig värdesatt och uppmuntras till att läsa
- Familjehemmet kan på ett naturligt sätt engagera sig i barnets läsning och skolgång
- Bokpaket kan ge en kontinuitet eftersom de följer barnet vid eventuellt sammanbrott eller flyttningar
- Det är en enkel, billig och ej stigmatiserande insats

Förberedelse inför projektet

Grundaren för the Letterbox Club i England, Rose Griffiths, bjöds in till Stockholm under våren 2014 för att informera om verksamheten i England. Föreläsningen filmades och finns nu på stadens intranät.

<http://intranat.stockholm.se/Sidor/2013/3/Barn-och-unga/>

Alla stadsdelar tillfrågades vilket resulterade i att barn från åtta stadsdelar ingick i projektet. Deltagande stadsdelar var Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Östermalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck och Södermalm. Stadsdelarna informerades om syftet med projektet och vad som förväntades av dem.

Stadsdelarna informerade därefter barnen, familjehemsföräldrarna, skolorna och vårdnadshavarna.

Målgrupp

Barnen som deltog gick i årskurs 2-4.

Barnen var placerade av Stockholms stad inom och utanför Stockholms län.

Kriterier för urvalet: inte barn som deltog i SkolFam, inte kunde göra lästest på svenska, inte ha svår dyslexi eller gick i särskola/träningsklass.

Sammanlagt 31 barn deltog från åtta olika stadsdelar.

Antal flickor som deltog i projektet var 14 stycken och antal pojkar 17 stycken.

Projektprocessen

Barnens vårdnadshavare gav skriftligt samtycke till att barnen fick delta i projektet.

Barnet och familjehemmet kontaktades och informerades om projektet.

Barnens skolor kontaktades och informerades då behovet var att skolan skulle vara behjälplig med att genomföra lästest såväl innan det första och efter det sista bokpaketet. Lästestet LäSt användes. Testerna avidentifieras av projektledningen innan originalen skickades till forskarna. Stadsdelarna fick kopior.

Huvudbiblioteket närmast varje barns placeringsort deltog genom att en bibliotekarie skrev brev till barnet (utan att veta vem den skriver till). I det första bokpaketet var det välkomstbrev om hur biblioteket fungerar och vad man kan göra där. Resterande biblioteksbrief innehöll boktips och/eller evenemang på biblioteket. Tanken var att barnen i varje bokpaket skulle få en påminnelse om att biblioteket finns. Regionbibliotek Stockholm tog den första kontakten med respektive bibliotek och dess chefer.

Bokförlagen tillfrågades om de ville vara med i pilotprojektet genom att skänka böcker till bokpaketen och fråga författarna om möjligheter att skriva brev till barnen. Bokförlagen som deltog var Alfabetabokförlag, Berghs Förlag, Bokförlaget Langenskiöld, Bonnier Carlsen, B. Wahlströms, Hegas, Hippo Bokförlag, Lilla Piratförlaget, LL-förlaget, Natur & Kultur samt Rabén & Sjögren. Alla bokförlag valde ut ett antal titlar som de kunde skänka. Utifrån dessa titlar gjordes sedan urvalet till bokpaketen.

Barnet fick under sex månader en gång i månaden ett bokpaket hemskickat till sin familjehemsplacering. Bokpaketen innehöll en skönlitterär och en faktabok. Brev medföljde från författare och biblioteket närmast barnets placering. I paketet fanns också kringmaterial som pennor, skrivmaterial och bokmärken. Svårighetsgraden varierade i bokpaketen, med lättare i de första paketen och lite svårare i de sista paketen. I bokpaket nummer 3 och 6 skickades en utvärdering med till barnen tillsammans med ett frankerat svarskuvert. Urvalet av böcker skedde i samarbete mellan bokförlag och projektansvarig från barnbokhandeln Bokspindeln.

Forskarna vid Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet var i behov av bakgrundsdata för varje barn för att kunna göra sin utvärdering vilket barnens familjehemsinspektörer svarade för.

Resultaten från alla barns tester sammanställdes av forskarna. Varje stadsdel kan utläsa resultaten för vart och ett av sina barn. Forskarna gjorde efter etisk prövning intervjuer med ett tiotal barn och deras familjehemsföräldrar. Till dessa intervjuer behövdes nya samtycken från vårdnadshavarna.

Utvärdering och resultat av projektet

Doktorand Hilma Forsman och professor Bo Vinnerljung vid Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet har utvärderat och analyserat resultaten för projektet.

Metod

Utvärderingen av projektet har genomförts i form av en före/efterstudie av barnens läsförmåga och en intervjustudie med ett urval av de deltagande barnen och deras familjehemsföräldrar.

Före/efterstudien innebär att barnens läsförmåga testades före projektets start och efter projektets genomförande sex månader senare. Metoden innebär att det går att undersöka om det skett någon förändring mellan de båda tidpunkterna. Det test som användes var LäSt, ett åldersnormerat instrument för årskurs 1-6 som mäter barns avkodning. Resultaten i LäSt uttrycks bland annat i läsålder som anger vilken ålder ett resultat motsvarar och kan jämföras med barnens faktiska ålder. Eftersom testet är åldersnormerat går det att jämföra barnens testresultat med resultaten för en ”normalgrupp” av jämnåriga barn. Det gör det också möjligt att ta hänsyn till det så kallade naturförloppet, det vill säga justera testresultaten för tidseffekten (den utveckling som borde ha skett om barnen inte deltagit i projektet). Testerna genomfördes av lärare eller specialpedagoger i barnens skolor.

Intervjustudien gjordes för att undersöka de deltagande barnens och familjehemsföräldrarnas uppfattning och upplevelser av projektet. Intervjupersonerna ombads bland annat berätta hur de hade uppfattat projektet i sin helhet, hur det hade varit att få bokpaket, vad de tyckte om innehållet och hur det hade använts.

Undersökningsgrupp före/efterstudie:

För att barnen skulle ingå i utvärderingen fanns vissa inklusions- och exklusionskriterier.

Inklusionskriterier:

- Barnet går i årskurs 2-4
- Lästestet går att genomföra på svenska
- Barnet, familjehemmet och barnets vårdnadshavare har samtyckt till barnets deltagande

Exklusionskriterier:

- Barnet har omfattande läs- och skrivsvårigheter (går i särskilt dyslexiklass eller liknande)

- Barnet har utvecklingsstörning eller autism (går i särskola)

I de åtta stadsdelarna var det sammanlagt 31 barn som uppfyllde dessa kriterier.

Testresultat från den första testomgången saknas för två barn. Undersökningsgruppen består därför av 29 barn (bortfall 6,5%), 16 pojkar och 13 flickor. De preliminära resultaten av utvecklingen av barnens läsålder är dock bara baserade på 27 av dessa barn eftersom ett barns testresultat var så högt och ett annat så lågt att deras värden föll utanför lästestets normering.

Nästan en tredjedel av barnen hade fått extra stöd i skolan under projekttiden. De flesta barnen hade svenska som modersmål (83%) och bodde även i svensktalande familjehem. I genomsnitt hade barnen varit placerade 48 månader i det nuvarande familjehemmet (median=43 månader), så även om spridningen var stor rör det sig mestadels om långtidsplacerade barn.

Tabell 1. Deskriptiva data om undersökningsgruppen (n=29)

Variabel	Antal (procent)
Pojkar	16 (55%)
Flickor	13 (45%)
Årskurs 2	7 (24%)
Årskurs 3	12 (41%)
Årskurs 4	10 (35%)
Barnet har fått extra stöd i skolan	9 (31%)
Barnet har svenska som modersmål	24 (83%)
Familjehemmet har svenska som modersmål	26 (90%)
Placeringstid i nuvarande familjehem	median 43 mån, medel 48 mån

Urval intervjustudie:

Av praktiska skäl var de barn som var placerade i Stockholms, Uppsalas eller Södermanlands län aktuella för intervju. Socialsekreterare vid socialtjänsten frågade barn och familjehemsföräldrar om de var intresserade av att bli intervjuade och inhämtade samtycke från barnens vårdnadshavare. Bland de tillfrågade har i nuläget åtta barn och deras familjehemsföräldrar blivit intervjuade. Ytterligare minst två intervjuer kommer att göras.

Preliminära resultat från före/efterstudien:

De preliminära resultaten från de statistiska analyserna visar att barnens läsålder i genomsnitt utvecklats med ungefär ett år under det halvår som projektet pågick. Detta innebär att barnen fick ungefär ett halvårs extra utveckling av sin läsålder. Ett annat sätt att uttrycka det är att säga att för varje månad i projektet, utvecklades läsåldern med ungefär två månader. Men variationen är ganska stor, det vill säga några barn står för en större utveckling och andra barn har inte utvecklats i den mån man skulle kunna förvänta sig. De olika p-värdena visar att resultaten är signifikanta så till den grad att det är mindre än 1 procents sannolikhet att resultaten skulle ha uppstått av slumpen.

När projektet startade låg barnens läsålder i genomsnitt något under deras faktiska ålder. Efter ett halvår har barnen kommit ikapp och har i genomsnitt en läsålder som är något högre än genomsnittet för jämnåriga.

Preliminära resultat från intervjustudien:

De preliminära resultaten från intervjuerna med ett urval av de deltagande barnen och deras familjehemsföräldrar är att projektet har varit mycket uppskattat. Barnen har tyckt att det har varit roligt att få böcker. För de barn som inte hade så många böcker var det betydelsefullt att få *egna* böcker.

Barnen berättade att det var spännande att få bokpaketet ”Det var som julafton varje gång!”, sa ett av dem. Några barn hade läst alla böcker, medan andra hade läst några utvalda. Det tycks som om barnen uppskattade att det var olika typer av böcker, däremot upplevde några att böckerna antingen hade varit för lätta eller för svåra. När det fanns andra barn i familjehemmet fick dessa låna böckerna och det fanns exempel på barn som läste högt för yngre syskon.

Barnen verkar också ha uppskattat att få saker som pennor, vykort och bokmärken i bokpaketen ”Det blev liksom lite roligare när man fick pennor och sånt”, berättade ett av barnen. Det tycks inte som om barnen har läst de medföljande breven, men några av dem hade med nöje läst författarbreven.

Familjehemsföräldrarna har uttryckt att idén med bokpaketet är mycket bra, att det är ett sympatiskt projekt och ett tilltalande sätt att stödja barns läsning. Flera har sagt att det här är något som alla barn borde få och några har menat att det är särskilt viktigt för placerade barn, som ett sätt att kompensera för eventuella tidigare brister i hemmiljön.

Familjehemmens engagemang i projektet och barnens läsning har varierat. Det verkar som om de har uppmuntrat barnen att läsa böckerna och några av dem har läst böckerna tillsammans med barnen. Enligt familjehemsföräldrarna har projektet varit olika viktigt för olika barn. Oavsett deras uppfattning om detta menar de dock att barnen har läst mer under projekttiden och några menar också att de tror att det har hjälpt barnen med deras läsutveckling.

Diskussion:

De preliminära resultaten från utvärderingen av bokpaketsprojektet visar att barnens läsförmåga i genomsnitt har utvecklats med ungefär sex månader extra och att såväl barn som familjehemsföräldrar har uppskattat projektet. Det är viktigt att komma ihåg att undersökningsgruppen har varit relativt liten och att utvärderingen har gjorts med en ”svag” design då det inte funnits någon kontrollgrupp. Vidare återstår det en del analyser innan det är möjligt att ge slutgiltiga resultat.

Man kan diskutera rimligheten i att barns läsförmåga kan utvecklas så mycket av att de får bokpaket hemskickade till sig varje månad under ett halvår. Återkoppling från lärare och socialtjänst och inte minst intervjuerna med barn och familjehemsföräldrar tyder dock på att projektet har inneburit mycket mer än en ökad tillgång till böcker. Testningen av barnens läsförmåga har troligtvis haft en betydelse. Testningen kan innebära att såväl lärare som familjehemsföräldrar får bättre insikter om barnens förmågor och behov. Genom att involvera barnens lärare/skolor har projektet möjligtvis inneburit att de har haft ett tydligare fokus på barnens läsning. Vidare verkar det som om barnens socialsekreterare också har blivit uppmärksammade på vikten av läsning. Några av dem har frågat barnen om böckerna och uppmuntrat dem till att läsa. Bokpaketen har inneburit att barnen har fått egna böcker, vilket för vissa har lyfts fram som betydelsefullt. Utifrån intervjuerna tycks det också som att bokpaketen har haft en uppmuntrande verkan och lett till en ökad läslust och upptäckter av nya typer av böcker. Enligt familjehemsföräldrarna har barnen dessutom läst mer under projekttiden och i vissa fall har familjehemsföräldrarna tagit en aktiv roll i att stödja barnens läsning.

Sammantaget verkar det som om bokpaketsprojektet har en potential att starta en kedja av positiva händelser och processer och att dessa tillsammans kan bidra till att förbättra läsförmågan hos familjehemsplacerade barn. Det behövs dock fler utvärderingar, företrädesvis med användandet av en kontrollgrupp. De preliminära resultaten från detta pilotprojekt får dock ses som lovande.